

PAPP IMRE

Sárgarigó

1.

Jó hallgatni a sárgarigókat: messze, otthon, kint a jóillatú kertben; ahogy füttyö-részve válaszolgatnak egymásnak... Jó hallgatni őket: estefelé, amikor a nap még megpihen a föld szélén egy pillanatra, mielőtt végleg lenyugodna. Jó hallgatni a sárgarigók cseverészését: jó, akár a nagyon öreg emberek csendes beszédét a ráérős vasárnap délutánokon, mert még itt-ott az alsó utcákon kiülnek a házak előtti ló-cákra csevegni kicsit. Jó hallgatni a sárgarigókat: mint az öregeket, akik fogatlan inyűkkel szégyenlősen szopogatják életük morzsáit: hol, melyik dülőben vettek egy darabka földet; mikor, milyen betegségben halt meg az asszony vagy az ember; hogy s mint esett Doberdónál; micsoda szép jószág volt az a Virág tehén; mekkorát mulattak ennek vagy annak a lakodalmában... Jó hallgatni a sárgarigókat: néha utánzom őket, némelyik válaszol is, mintha értené a füttyömet, vagy én felfoghat-nám, miről csivitel, trillázik...

2.

Hirtelen meguntam a nagyanyám fabrikálta játékaimat. Nem csoda, hisz reggel óta azokkal bíbelődtem: először, még a reggeli hűvösben a szekérráffel gurigázgat-tam, de hamar ráuntam a vas sívitozására... meg aztán, gurigázni a szomszéd fiúkkal jó igazán, mert akkor nagyokat lehet nevetni, ha összeütközünk... de azok nincsenek otthon. Hiába kukucskáltam át többször is a kerítés hasadékain, csak az üres, süket udvart láttam...

A nap is jobban-jobban sütötte a klottgatyámat, letelepedtem hát hűsölni az eresz alá.

Hátamat a hideg leheletű pinceajtónak támasztottam, és elnéztem a semmibe... mindig is szerettem így üldögélni: az emberfia néz-néz maga elé, de hiába tudja, hogy ott van előtte a kiskert, benne a virágok; a szőlőlugas, rajta a még zöld, tömött fürtök; szóval az agyával ezt biztos tudja az ember, de a szemével mégse lát sem-mit; illetve csak valami életlen, alaktalan homályt... na de hát ezt se lehet sokáig csinálni, mert behülyülnénk.

Mindenesetre eme bámulásom közepette a fülem is megnyugodott: valahogy ki-szállt belőle a vasabroncs ricsaja, szomorú sírása...

Ezt abból gondoltam, hogy egészen tisztán meghallottam a sárgarigó füttyöge-tését...

Meglátván a veréce lécei között az ízékkóró-„hebegümet”, felvidultam. (Ezt is — mint a gurigámat — ezermester nagyanyám ügyeskedte össze.)

Állam alá illesztettem, de úgy, hogy a száradó mosogatórongyot is odaszorítottam a nyakamhoz, merthogy így láttam a kocsmajtóból bámézkodva a primástól.

1975 novemberében mutatkozott be első írásaival lapunkban Papp Imre, ígértes tehetségű fiatal író. Elbeszélései később másutt is megjelentek. Megdöbbentő a közlés: ezt a novellát barátunk hagyatékából vettük. Papp Imre augusztus végén hirtelen meghalt, 30 éves volt.

Nagy nehezen az ujjaimat is elrendeztem a „vonyón”, és cincogni kezdtem... (apám cukkolt ezzel a „hebegű”-vel, „vonyó”-val, ha mutattam neki büszkén: Lám, már tudom rajta a „Boci, boci, tarká”-t).

Nyekergettem, nyekergettem a nagy csendben... a macska leszaladt a padlásról: vagy mert azt hitte egeret foghat, vagy mert nagyon megijedt.

Aztán, egyszer csak megcsapta az orromat a pinceajtó repedésén kiillanó sárgadinnyeszag. Összefutott a nyál a számban, de rögtön el is ment a kedvem mindentől, mert eszembe jutott, hogy apámék eldugták a kapukulccsal együtt a pince kulcsát is: „Majd este kapsz a dinnyéből! Szegények vagyunk, be kell osztani mindent!” — visszhangzott bennem apám érdes hangja...

Picinek éreztem magamat, picibbnek, mint egy hangya... pedig a hangyát — akárhogy futkosson is összeviszsa — bármikor könnyedén eltáposhatom!

Elpityeredtem, de mindjárt abba is hagytam... mert sírni úgy jó, ha édesanyám is meghallhatja, és akkor odajön hozzám: vigasztalgat, megtörülgeti az arcomat a ruhája aljával, és rákiabál apámra: „Hallod?! Kedvesebben bánjál az én kisfiammal, mert kikapsz!”

Ahogy múlt a szomorúságom, úgy nőtt bennem az elszántság: én bizony át-mászok a nagykapun, és elindulok csavarogni! Milyen jó lesz ácsorogni a piacon, figyelgetni a jövő-menő embereket! Aztán, ha elunom, császálhatok az utcákon! Oda megyek, ahová csak akarok! Beköszönök a boltosnak, az visszaköszön... tán még egy bocicsokit is nyom a markomba! Beleskelődök a kerítéseken, álldogálok a kocsmá lépcsőjén és hallgatom a nótázó részegeket...

De belémnyilallt a verés fájdalma. Mert a jó múltkor tényleg át-másztam a kerítésen, és nagy szomorúságomban elindultam világgá: igen, mert apám is, nagyanyám is, sőt édesanyám is mindig azt mondta: „Juj! — micsoda rendetlen kölyök vagy! Jobb lenne, ha elmennél világgá!” — hát elindultam... Pontosan nem tudtam, merre is van az a „világgá”; de gondoltam: majd megkérdem valakitől.

Ki is értem a faluszéli legelőre, kicsit megijedtem, mert senki emberfiát nem láttam; de még egy árva tehenet, birkát, libát se... a mező meg óriásinak és végeláthatatlannak tűnt.

Biciklizajra ocsúdtam fel. Édesanyám utánam jött... Azóta se láttam annyira kétségbeesve, de nem figyelhettem sokáig az arcát, mert a biciklit maga mellett tolva, hazáig ütött-vert a fűzfavesszővel. Ordított, átkozódott, és újra meg újra végigvágott meztelen hátamon. Az emberek röhögtek rajtam, talán mert olyan lehettem, mint a vett malac, akit most hajtának haza a vásárból...

Attól, hogy ez így felidéződött a bőrömön, el is szállt az átmászási vágyam. Meg hallottam édesanyám jajveszékelését is, ugyanis mire hazáig értünk, én a sok sírástól, bukdácsolástól, futástól fuldokolni kezdtem: hiába kapkodtam sűrűbben a levegőt, összeestem.

Arra tértem magamhoz, hogy édesanyám jajgatva ül mellettem a díványon, és hidegvizes ruhával borogatja a hátamat, mellemet. Jaj, de jól esett a hűvösség az égő hurkáimnak... és az is, hogy édesanyám sírva ölelget.

Éktelen malacvisítózás döböntett rá mindennapos kötelességeimre: friss vizet tölteni a tyúkoknak, répalevelet szedni a malacoknak, csalánt vágni a rucáknak, füvet tépni a nyulaknak.

Az udvarunk, és rajta minden, túlságosan is nagy volt... amikor egyedül voltam otthon, mindig félttem.

Égignőtt akácfák alatt igyekeztem a kert felé. A szalmakazal is olyan hatalmas várnak tűnt, aminek soha nem láthatom meg a tetejét... de legjobban az eperfától félttem: ez nemcsak óriási magasságú, de beláthatatlanul terebélyes is volt.

Megálltam alatta egy pillanatra: olyan kicsinek és gyengének éreztem magamat, mint amilyen picike hozzám képest egy hangya...

És akkor megláttam a sárgarigót. Vidáman ugrándozott egyik ágról a másikra, s közben lecsippentett egy-egy szem fekete epret: nekem úgy tűnt, mintha meg is rágta volna, aztán lenyelte... és ismét szökken, száránál fogva elkapta az eperszemet, ügyesen csőrébe illesztette, megette. Néha trillázott egy rigódallamot, ici-

picit fülelt, csendben; de csak addig, amíg valahonnan a kerítéseken, háztetőkön túlról elért hozzá társa válasza, aztán hopp! — lebbent újabb eperért...

Néztem-néztem a mozdulatait, és egészen belefeledkeztem ebbe a jókedvű ebédelésbe.

Addig-addig gyönyörködtem, míg én is éhes lettem: olyan jóízűen szemelgetett, hogy nékem is megkordult a gyomrom. A kacsák is egyre jobban hápogtak, hát gyorsan elvégeztem a dolgaimat; szinte rágás nélkül befaltam három krumpolis palacsintát, és rohantam vissza az eperfához.

De a sárgarigót nem találtam az ágak között. Hiába meresztgettem a szememet: néhány ócska verébnél egyebet nem láttam, azokon meg nincs mit nézni, a locsogásukat se érdemes hallgatni.

Nagyon elszontyolodtam... épp, hogy el nem kezdtem bögni. Eloldalogtam az eperfa alól: „Vajon most mihez kezdjek?... nagyanyám csak este jön haza a külső kertből, édesanyámék meg munka után; de mikor lesz az még?”

Lehajtott fejjel, szomorúan lődörögtem összevissza. Arrébb rúgtam az utamba kerülő göröngyöket, köveket, kavicsokat, azt se bánva, ha belefájdul a meztelen lábam. Addig-addig rugdostam, míg nem egy éles szélű cserépdarab felhasította a nagyujjamat. Kiserkent a vérem, és lecsöppent a földre.

Ettől borzasztóan mérges lettem! Mindenre! A cserépre, a rigóra, az eperfára; apámékra, magamra, a szomszéd kölykökre; a kacsákra, a csípős csalánra, az ocsmány verebekre! Mindenre és mindenkire! Az egész világra!

Felkaptam a cserépdarabot, és dühösen elhajítottam az eperfa irányába, de ott esett le, tőlem néhány méternyire, a sóderhalom mellé.

A sóderhalom tetején megláttam a befőttes gumiból készített parittyámat, amit tegnap vagy tegnapelőtt felejthettem ott.

Villámgyorsan felkapkodtam néhány kavicsot, és szaladtam az eperfához, hogy bosszút álljak mindenért a fecsegő, undorító verebeken.

Célba vettem az egyiket, de csak az eperfa ágát találtam el. Csattant a kavics, ettől ijedten felrebbentek a verebek és elszálltak.

Újra megtöltöttem a parittyámat és vártam: „Előbb-utóbb visszajönnek a csu-paszok, ha éhesek!” — biztatgattam lanyhuló bosszúvágyamat.

Vártam, vártam lövésre készen, de nem repült vissza egyetlen nyamvadt veréb se, de még egy szürke vadgalamb se mutatkozott. Már épp le akartam engedni fáradó karjaimat, amikor valami megvillant a levelek között. Arcomhoz rántottam a bőrbe szorított kavicsot, a gumit pattanásig feszítettem és lőttem.

Halk nyekkenést hallottam, és a kavics leesett, majdnem a fejemre. Lenéztem a parittyakövemre, s ezzel egyidőben valami puhaság hullt le a földre. Hirtelen nem tudtam, mi lehet, ezért felpillantottam a lövésem irányába: lassú, súlytalan ideodlibegéssel aprócska, sárga tollak ereszkedtek lefelé.

És kicsit feljebb megláttam a sárgarigót is. A találatomtól lehanyatlott, de a lábai még markolták az ágat; így hintáztatott, fejjel lefelé, s a csőréből csöpögött valami...

Aztán két szárnya szétnyílt — mintha el akarna szállni! — futott át agyamon, de ekkor lábacskaí végleg elernyedtek, és a sárgarigó tompa puffanással elterült a földön. Tekintetemmel önkéntenül is követnem kellett a zuhanását...

A lábam előtt feküdt. Mellette a kavicson, kihullt tollacskaí — és csak most értettem meg, mi volt az a puhaság! — picinyke agyveleje...

Nem tudtam moccani se! Se elfutni! Se ordítani! Se sírni! Se máshova nézni!

Csak álltam ott, és picinek éreztem magamat, picibbnek, mint egy hangya...

3.

Jó hallgatni a sárgarigókat: messze, otthon, kint a jóillatú kertben; ahogy füttyö-részve válaszolgatnak egymásnak... Jó hallgatni őket: estefelé, amikor a nap még megpihen a föld szélén egy pillanatra, mielőtt végleg lenyugodna. Jó hallgatni a sárgarigók cseverészését: jó, akár a nagyon öreg emberek csendes beszédét a ráérős

vasárnap délutánokon, mert még itt-ott az alsó utcákon kiülnek a házak előtti ló-
cákra csevegni kicsit. Jó hallgatni a sárgarigókat: mint az öregeket, akik fogatlan
ínyükkel szégyenlősen szopogatják életük morzsáit: hol, melyik dűlőben vettek egy
darabka földet; mikor, milyen betegségben halt meg az asszony vagy az ember;
hogyan s mint esett Doberdónál; micsoda szép jószág volt az a Virág tehén; mekkorát
mulattak ennek vagy annak a lakodalmában... Jó hallgatni a sárgarigókat: néha
utánzom őket, némelyik válaszol is, mintha értené a füttyömet, vagy én felfoghat-
nám, miről csivitel, trillázik...

